

OBSOLETE EQUIPMENT CASE STUDY SUMMARY

CASE STUDY MILL X MOLEN			
Artist:	Bert Schutter	Title:	Mill x Molen
Year:	1982 / 1990	Medium:	Video sculpture, video installation
Collection:	The Netherlands Institute for Cultural Heritage (ICN)	Researcher:	Evelyne Snijders
SHORT DESCRIPTION The video sculpture (365cm x 395cm x 48cm) consists of twelve monitors that are mounted in a metal construction in the form of the four sails of a windmill at rest (three monitors per sail). The images on all twelve monitors are of windmill sails constantly turning round and round. Every screen shows a one third section of a windmill sail so that each row of three monitors depicts a complete sail. The accompanying sound is the forceful, rhythmic swoosh of the rotating sails. At a single glance the viewer sees both stillness and movement encased in the monumental form of the mill. The monitors serve as image-bearers and as three-dimensional objects that are consciously structured so as to form a sculpture. The main emphasis lies in the tension that is created between the dynamic movement (and sound) of the spinning sails and the static X-shaped construction of the monitors.			
1. Why was this work chosen as a Case Study? This work was chosen because it contains equipment that is becoming obsolete. The fact that the work is video sculpture, and that the monitors are integrated in the 'sculptural' construction of the work, make this threat of obsolescence even more severe.			
2. Technical description and preservation problems? The current version (1990) of the work consists of twelve large Sony PVM-2730 QM monitors. The monitors are circularly connected to three external video sources (triple channel). This means that the four inner monitors, the four middle monitors and the four outer monitors are connected to the same video source. In an earlier version of the work (1982) U-matic video players were used, but the later version (1990) made use of laser disc players (with syncstarter) as a video source. Today the material has been digitalized and stored on digital Betacam. Therefore the video material has already been conserved. The preservation issues concerning <i>Mill x Molen</i> mainly revolved around the absence of material. Certain elements of the metal construction were missing and had to be replaced. More importantly, due to circumstances the PVM-2730 QM monitors were no longer in the possession of the owner of the work. Since the existing metal construction was designed for this specific kind of monitor, replacement by another brand or type of monitors was not an option. The challenge in this particular case, was finding twelve, well functioning Sony PVM-2730 QM cube monitors.			
3. Weighting options and Preservation strategies During the last reinstallation of the work, in November of 2009, it was still possible to rent twelve 27 inch Sony cube monitors. But it must be emphasized that already, two renting companies had to be addressed to collect the necessary twelve functioning monitors. This means that the equipment used in this video installation is becoming obsolete rapidly. It would be wise to collect at least twelve (and preferably a thirteenth spare monitor) as quickly as possible to secure the existence of this artwork. The option of emulation or replacing the obsolete monitors by modern equipment was proposed to Bert			

Schutter in an artist interview at the time of the last reinstallment of the work (November 2009). In this interview he clearly spoke against this conservation option and stated that the work must be “declared dead” when the monitors are no longer available or are beyond repair.

4. What were the most interesting things which emerged from this case study (equipment wise)

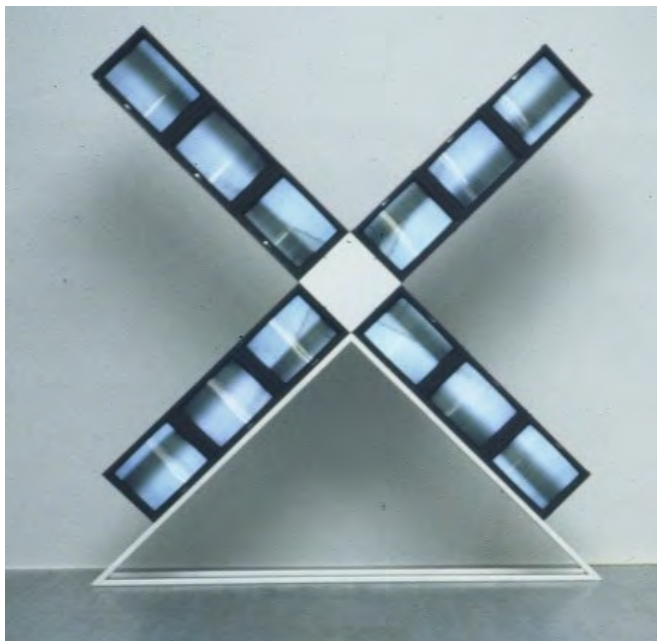
The reinstallation of *Molen x Mill* in November 2009 made clear that it is already impossible to find twelve monitors needed for this particular artwork at one and the same renting company. This is a strong indication of the rapid obsolescence of this type of equipment that was generic less than 20 years ago. When wishing to preserve this artwork for the future, one has to act now and collect the needed equipment as soon as possible.

Instituut Collectie Nederland
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Mill x Molen (1982/1990)

Bert Schutter

Afbeelding links: *Mill x Molen* (1982) tijdens de tentoonstelling *Bert Schutter, Molen, Een video installatie* (de Vleeshal, Middelburg, 12-08-1982 / 18-08-1983). Foto: Anoniem. Afbeelding rechts: *Mill x Molen* (1982/1990) tijdens de tentoonstelling *Imago* (Hara Museum ARC, Gunma, Japan, 16-04-1991 / 07-05-1991) Foto: R. Coelho.

INDEX

Voorwoord	3
1. Identificatie	4
2. Beschrijving	5
2.1. Korte biografie van de kunstenaar	5
2.2. Korte beschrijving van het kunstwerk	5
2.3. Betekenis van het kunstwerk	6
3. Documentatie/registratie	6
3.1. Literatuur (kunstenaar/het kunstwerk)	6
3.2. Kunstenaarsinterviews	7
3.3. Afbeeldingen van het kunstwerk	7
3.4. Videoregistraties van het kunstwerk	7
3.5. Tentoonstellingsgeschiedenis van het kunstwerk	7
4. Vervaardiging	8
4.1. Beeldmateriaal	8
4.2. Apparatuur	9
4.2.1 apparatuur versie 1982	9
4.2.2. Apparatuur versie 1990 ('Mill x Molen')	9
4.3. Draagconstructie	9
4.3.1 Draagconstructie versie 1982	9
4.1.3.2 Draagconstructie versie 1990 ('Mill x Molen')	11
5. Techniek	13
5.1. Drager beeldmateriaal	13
5.1.1 Drager beeldmateriaal versie 1982	13

5.1.2 Drager beeldmateriaal versie 1990 ('Mill x Molen')	13
5.2. Apparatuur	14
5.2.1 Apparatuur versie 1982	14
5.2.2 Apparatuur versie 1990 ('Mill x Molen')	14
6. Installatie-instructie	14
6.1. Installatie-instructie versie 1982	14
6.2. Installatie-instructie versie 1990 ('Mill x Molen')	15
6.3 Opbouw 'Mill x Molen' (versie 1990) - herinstallatie november 2009, NIMk	17
7. Conservering/restauratie	24
7.1 Conserverings- restauratiegeschiedenis	24
7.1.1. Drager beeldmateriaal	24
7.1.2. Apparatuur	24
7.1.3. Draagconstructie	24
7.2 Conserveringsmaatregelen en restauratie	24
7.2.1. Drager beeldmateriaal	24
7.2.2. Apparatuur	24
7.2.3. Draagconstructie	25
Bijlagen	
Bijlage 1: Lijst afbeeldingen <i>Mill x Molen</i> (1982/1990), Bert Schutter	27
Bijlage 2: Video stills <i>Mill x Molen</i> (1982/1990), Bert Schutter	42
Bijlage 3: Mediadragers <i>Mill x Molen</i> (1982/1990), Bert Schutter	44

VOORWOORD

In de jaren negentig reisde een Nederlandse tentoonstelling van mediakunst over de wereld: *Imago, fin de siècle in Dutch contemporary art*. Een co-productie van het ICN en NIMk waarin de verschillende manieren waarop Nederlandse kunstenaars nieuwe technologieën toepasten, getoond werden aan een groot publiek. Het Instituut Collectie Nederland (ICN) en het Nederlands Instituut voor Mediakunst (NIMk) werkten gezamenlijk aan de herinstallatie van twee objecten uit deze tentoonstelling in het project *Imago Revisited*. Het gaat om *Panta Rhei* (1988) van Ricardo Füglistahler en *Mill x Molen* (1982) van Bert Schutter. Dit rapport is de verslaglegging van het onderzoek naar de vertoningsmogelijkheden en herinstallatie van de videosculptuur *Mill x Molen* (1982/1990) van Bert Schutter.

Waarom dit project?

Vanwege de voortdurende technische veranderingen, vraagt mediakunst speciale aandacht op het gebied van beheer en behoud. Herinstallatie en/of restauratie van videokunstwerken betekent in de praktijk vaak emulatie: het video-signaal wordt overgezet op een drager die compatibel is met de huidige hardware om het signaal zichtbaar te maken voor de huidige toeschouwer. In de periode 2002-2006 zijn drie video-installaties uit de *Imago*-tentoonstelling opnieuw opgesteld, gerestaureerd en gedocumenteerd: *A virus of Sadness* van Lydia Schouten, *Alberts Ark* van Bill Spinhoven en *Revolution* van Jeffrey Shaw en Tjebbe van Tijen. De herinstallatie van *Revolution* en *Alberts Ark* gebeurden in het kader van het project *Inside Installations*, een internationaal samenwerkingsproject waarin diverse case studies zijn uitgevoerd. *Inside Installations* heeft geleid tot eerste richtlijnen voor beheer en behoud en documentatie van installatiekunst. De richtlijnen zijn echter nog niet breed toepasbaar voor collectiebeheerders.

Richtlijnen en protocollen

In het project *Imago Revisited* willen het ICN en NIMk de richtlijnen die in *Inside Installations* zijn ontwikkeld, toetsen aan twee aanvullende case studies en verder ontwikkelen tot algemeen bruikbare protocollen voor beheer en behoud van installatiekunst. In het kader van het project worden de installaties *Panta Rhei* van Ricardo Füglistahler en *Mill x Molen* van Bert Schutter opnieuw gebouwd op locatie bij het NIMk. De proefopstelling en herinstallatie, de toetsing van richtlijnen en de (totstandkoming van) protocollen worden vastgelegd en in het Engels en Nederlands en gepubliceerd op de websites van het ICN en NIMk.

Het project is gerelateerd aan PRACTICs (Practices, Research, Access, Collaboration, Teaching In Conservation of contemporary art); een Europees project waarin 34 musea en onderwijsinstellingen samenwerken aan conservering van hedendaagse kunst.¹ Daarnaast is het *Imago Revisited*-project gerelateerd aan het project *Obsolete Equipment* van PACKED en NIMk, uitgevoerd in samenwerking met een aantal Nederlandse en Belgische musea. De resultaten van het project *Imago Revisited* zullen ook via de communicatiekanalen van PRACTICs en het project *Obsolete Equipment* worden gepubliceerd.

¹ Bron: <http://www.icn.nl/nl/actueel/nieuws/imago-revisited-30-10-2009> (geraadpleegd op 24-12-2009)

Beschrijver: Evelyne Snijders

Functie beschrijver: Restaurator Moderne en Hedendaagse Kunst

Datum beschrijving: 03-08-2009 / 20-05-2010

1. Identificatie

instellingsnaam:	Instituut Collectie Nederland (ICN)
inventarisnummer:	K90041-A-D
kunstenaar:	Schutter, Bert
titel:	<i>Mill X Molen</i>
neventitel(s):	Mill / Molen, Molen, Molenproject, Videoproject 'Molenwieken' ²
aantal versies:	twee ³
datering:	1982 / 1990 ⁴
afmeting (hxbxd):	365 cm x 395 cm x 48 cm
gewicht:	ca. 1000 kilogram
specifieke objectnaam:	videosculptuur, video-installatie
verworven van:	Monteideo ⁵
datum verwerving:	28-02-1990 ⁶
herkomst:	Bert Schutter (kunstenaar)
aankoopbedrag:	€ 9393,25 (fl. 20.700,- inclusief 6% BTW) ⁷
verzekeringswaarde:	€10.437,- ⁸
compleet:	nee
certificaat:	nee
inscripties:	ja: onderdelen van het zwarte frame hebben opschrift inventarisnummers met witte stift
labels:	ja: label van Rijksdienst Beeldende Kunst en tape met het opschrift "MILL" ⁹ en "5Y" ¹⁰ . Ook het wit metalen onderstel van de constructie heeft een label van Rijksdienst Beeldende Kunst.

² *Molenwieken* is de titel van het beeldmateriaal uit de collectie van het Frans Hals Museum (inventarisnummer: 83-202 b). Een door Bert Schutter gemaakte foto van het *Videoproject Molenwieken* (afmetingen 30,3 cm x 24,2 cm, inventarisnummer: mfbk 83-202a) maakt eveneens deel uit van de collectie van het Frans Hals Museum. Diezelfde foto is gebruikt voor de uitnodiging voor de tentoonstelling van de videosculptuur in de Vleeshal, Middelburg in 1983 (zie 'Afbeelding 2' van 'Bijlage 1. Lijst afbeeldingen *Mill x Molen* (1982/1990), Bert Schutter').

³ Er bestaan twee versies van de metalen constructie in de vorm van een andreaskruis: (1) een wit metalen met houten frame, en (2) een zwart met wit metalen frame (zwarte constructie voor de monitoren en een witte steunconstructie of onderstel). Op vroegere afbeeldingen is te zien dat er bij de witte versie van het metalen frame sprake is geweest van verschillende uitvoeringen: er zijn verschillende type 21 inch Sony monitoren gebruikt.

⁴ 1982: datering van de witte uitvoering van het werk, 1990: datering van de zwarte uitvoering van het werk (ontwikkeld voor *Imago*-tentoonstelling op kunstRAI -april 1990).

⁵ De kunstenaar is betaald via Monteideo. Monteideo ontving hiervoor 20% bemiddelingskosten. Monteideo heeft daarna het werk geleverd. Bron: aankoopovereenkomst 30 januari 1990 en e-mail René Coelho (14-11-2009).

⁶ Bron: CIS (digitaal archief ICN) / aankoopovereenkomst: 30-01-1990.

⁷ Opm.: verwervingsvoorstel Rijksdienst Beeldende Kunst uit archief ICN (Rijswijk) en de aankooplijst uit archief NIMk (zwarte ordner *IMAGO-FIN-DE-SIECLE*) vermeldt aankoopprijs van €10.437,- (fl.23.000,-). Een ongedateerde 'list of works' uit archief NIMk geeft een waarde op van €12.479,- (fl.27.500,-).

⁸ Bron: CIS (digitaal archief ICN).

⁹ Op het middenstuk (centrale kubus) van het zwarte frame.

¹⁰ Zowel op het middenstuk (centrale kubus) van het zwarte frame, als op de metalen bevestigingsstang.

standplaats¹¹: K90041-A (depotnummer DMV0000000) ICN Montevideo
K90041-B (depotnummer DMV10306035 ICN groot
objectendepot
K90041-C (depotnummer DMV10306035) ICN groot
objectendepot (flightcases nummer 5, 5A, 5S)
K90041-D-3 (depotnummer DMV0000000) ICN Montevideo

2. Beschrijving

2.1. Korte biografie van de kunstenaar

Bert Schutter is geboren in 1945 in Assen (NL) en woont en werkt tegenwoordig in Antwerpen (BE). Van 1965 tot 1970 studeerde hij aan de Koninklijke Academie in Den Bosch en deed eindexamen in de richtingen grafiek en schilderen. Hij vestigde zich na zijn eindexamen in Haarlem en was tot 1972 als kunstenaar verbonden aan Ateliers '63. In deze periode kwam hij in aanraking met de conceptuele kunst, een kunstvorm die destijds in Nederland op haar hoogtepunt was. Zijn bezigheden als conceptueel kunstenaar zouden ook de aanleiding worden voor het gebruik van het medium video. In 1985 werd hij docent aan de audiovisuele afdeling van de Minerva Academie Groningen. Zijn eerste tentoonstellingen en installaties dateren vanaf 1978. In samenwerking met de juist gestarte videogalerie Montevideo produceerde hij enkele videoregistraties van een door Schutter uitgevoerd lijnonderzoek. Vanaf 1980 gebruikt het medium video niet langer als registratiemiddel, maar legt hij zich toe op een analytisch onderzoek van het medium; dat waren voor hem de beweging, de (vlakke) beeldschermen en (ruimtelijke) monitoren. In zijn werk maakt hij gebruik van karakteristieke Hollandse elementen zoals tulpen en windmolens, en verbindt hij op ingenieuze wijze andere disciplines binnen de beeldende kunst met het medium video.¹²

2.2. Korte beschrijving van het kunstwerk

Twaalf grote monitoren opgesteld in de vorm van vier wieken van een molen in ruststand (in de vorm van een andreas- of maalkruis, drie monitoren per wiek).¹³ De monitoren zijn opgesteld in een metalen frame¹⁴. De beelden op de monitoren zijn ronddraaiende molenwieken. Op ieder scherm is een derde gedeelte van een molenwiek te zien, zodat elke rij van drie monitoren één wiek weergeeft. Het bijbehorende geluid is het harde zoeven van de draaiende wieken.¹⁵

Afmetingen van de videosculptuur (hxbxd): 365 cm x 395 cm x 48 cm¹⁶

2.3. Betekenis van het kunstwerk

¹¹ Bron: CIS (digitaal archief ICN).

¹² Bron: digitale catalogus NIMk en archief Bert Schutter NIMk.

¹³ Op zon- en feestdagen en andere dagen van rust stond de molen 'eueverhooks' (overhoeks) of 'in 't kruuts' (in het kruis). Bij feestelijke gelegenheden werden de wieken nog versierd met vlaggen e.d. Op zaterdagavond werd de molen door de mulder nog even 'in de zunig' gezet. Tegenwoordig vrijwel in ongebruik geraakt, doordat molens niet meer dagelijks bemand zijn.

Bron: <http://www.degrauwebeer.nl/wiek.html> (geraadpleegd op 20-09-2009).

¹⁴ Zie noot 1.

¹⁵ Gebaseerd op: Seijdel, J. 'Mill x Molen, The Power of Tautology' in: tentoonstellingscatalogus *Imago, fin de siècle in Dutch contemporary art*, Den Haag: Rijksdienst Beeldende Kunst, Amsterdam: Mediamatic, 1990: 62-63 (speciale uitgave van *Mediamatics*, vol. 5, nr. 1 en 2, zomer 1990).

¹⁶ NB: er zijn meerdere (twee) uitvoeringen van deze videosculptuur. Deze afmetingen zijn van de versie zoals opgesteld tijdens de *Imago* tentoonstellingen uit 1990.

Bert Schutter maakt een groot inhoudelijk verschil tussen een videokunstenaar en een kunstenaar die gebruik maakt van video. Een videokunstenaar gaat direct uit van het medium video met al zijn mogelijkheden en technologie. Hij ziet zichzelf niet als videokunstenaar, maar op de eerste plaats als een beeldend kunstenaar¹⁷ die enkel gebruikt maakt van de mogelijkheden en de techniek van het medium video(grafie). Schutter gebruikt het medium video, omdat dat op dat moment het beste bij zijn ideeën past, namelijk het zichtbaar maken en werken met “beweging”.

Behalve het feit dat beweging inherent is aan het medium video, is Schutter ook getroffen door het dominante, driedimensionale karakter van de monitoren. Door stapeling of combineren van monitoren versterkt hij dat driedimensionale karakter en ontstaat er een sculptuur. Het beeld op de monitoren gaat een relatie aan met de sculpturale opstelling hiervan. Deze relatie is ofwel vestigend (beide statisch) ofwel configurerend (statisch vs. dynamisch). Naast het driedimensionale karakter van de beeldbuismonitor werkt Schutter ook met het tweedimensionale aspect hiervan. Hij doet dit door het beeldscherm te gebruiken als drager voor het zichtbaar maken van een (tijds)beweging of door het benadrukken van de vaststaande beeldverhouding (4:3)¹⁸ die de concrete vorm of uiterlijk van de monitor bepaald. Tevens maakt Schutter gebruik van audio om (tijds)beweging te versterken of accentueren. Zijn interesse voor het medium videografie is de mogelijkheid om vanuit die ene techniek (video) al die andere disciplines (schilder- en beeldhouwkunst) te bestrijken. Zijn werk is een synthese, vervloeiing geworden van beeldende kunst aspecten met het medium video.¹⁹

Belangrijk aspect van de videosculptuur *Mill x Molen* is het contrast tussen het statische element van het werk (de monitorconstructie in de vorm van molenwieken in ruststand, het andreaskruis) en het dynamische element van het werk (de bewegende beelden én het zoevende geluid van de draaiende molenwieken).

3. Documentatie/registratie

3.1. Literatuur (kunstenaar/het kunstwerk)

Stokvis, W., Zijlstra, K., red. *Vrij spel, Nederlandse kunst 1970-1990*. Amsterdam: Meulenhoff, 1993.

Seijdel, J. ‘Mill x Molen, The Power of Tautology’ in: tentoonstellingscatalogus *Imago, fin de siècle in Dutch contemporary art*. Den Haag: Rijksdienst Beeldende Kunst, Amsterdam: Mediamatic, 1990: 62-63.

Rajandream, M. ‘Bert Schutter zes werken.’ *Mediamatic*, vol.1, nr.1 (1986): 38-43.

s.n. ‘Videomolen’ *Videowijzer*, jrg. 3, nr.3 (november, 1982).²⁰

¹⁷ Schutter voelt zich meer verwant met beeldend kunstenaars als Jan Dibbets, Marinus Boezem en Ger van Elk die allen ook gebruik hebben gemaakt van het medium video, dan met de nieuwe generatie videokunstenaars.

¹⁸ Dit in tegenstelling tot de schilder- en beeldhouwkunst waar het formaat volledig door de kunstenaar zelf te bepalen is. Opm.: vandaag de dag zijn er ook breedbeeldformaat monitoren (16:9).

¹⁹ Bron: interview met Bert Schutter door René Coelho tijdens overzichtstentoonstelling in Museum Waterland Purmerend, 1985.

²⁰ Archief NIMk: Schutter.

s.n. 'Het molenproject' titel van uitgave onbekend (s.a.).²¹

Opmerking:

In het ICN-archief (Rijswijk) is een knipselmap aanwezig met een verzameling van verschillende krantenartikelen die zijn verschenen naar aanleiding van de tentoonstelling *Imago, fin de siècle in Dutch contemporary art*.

3.2. Kunstenaarsinterviews

Catalogue Netherlands Media Art Institute (digitale catalogus NIMk):
Interview met Bert Schutter door René Coelho tijdens een tentoonstelling van Schutters werk in Museum Waterland Purmerend, 1985.

KRO radio 'de Vitrine' 1984 (Archief Beeld en Geluid Hilversum)²²

Kunstenaarsinterview tijdens presentatie herinstallatie *Mill x Molen* in het NIMk op 19 november 2009²³

3.3. Afbeeldingen van het kunstwerk

Zie 'Bijlage 1. Lijst afbeeldingen *Mill x Molen* (1982/1990), Bert Schutter'.

3.4. Videoregistraties van het kunstwerk

Catalogue Netherlands Media Art Institute (digitale catalogus NIMk):
Bert Schutter (work, biography) : *Mill x Molen (registratie installations 1975-2006)*.

Zie 'Bijlage 2. Video stills *Mill x Molen* (1982/1990), Bert Schutter'.

3.5. Tentoonstellingsgeschiedenis van het kunstwerk

1982, *Mazzo*, Amsterdam²⁴

12-08-1983 / 18-08-1983, *Bert Schutter, Molen, Een video installatie*, De Vleeshal, Middelburg

30-05-1984, Binnentuin Kluwerpand, Kluwer publiekstijdschriften BV/Mediamar, Utrecht²⁵

²¹ Archief NIMk: Schutter.

²² In het archief van het NIMk staat vermeld dat Schutter in 1984 is geïnterviewd in het KRO-radioprogramma 'Vitrine'. In de archieven van het Instituut voor Beeld en Geluid zijn vier afleveringen van het KRO-radioprogramma 'Vitrine' aanwezig. Het is (nog) niet nagegaan of één van deze afleveringen ook het interview met Bert Schutter bevat.

²³ Beeld- en geluidsopnamen in archief NIMk.

²⁴ In het artikel 'Videomolen' *Videowijzer*, jrg. 3, nr.3 (november, 1982) wordt de 'videomolen' besproken. Er wordt geen titel van het werk genoemd, maar gesproken over een 'videoproject'. In het artikel wordt gezegd dat het werk met behulp van Montevideo (Amsterdam) en Brandsteder Electronics (Badhoevedorp) werd gerealiseerd.

²⁵ Europalaan 93, 3526 KP, Utrecht (tegenwoordig is KPN Telecom op dit adres gehuisvest)

31-08-1984 / 09-09-1984, de Firato, RAI Amsterdam

30-05-1990 / 04-06-1990, *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art*, KunstRAI Amsterdam

29-08-1990 / 20-09-1990, *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art*, Video Art XI Festival, Scuola di Locarno, Locarno (Zwitserland)²⁶

07-02-1991 / 29-02-1991, *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art*, Edifício da Alfândega (ATMC), Porto (Portugal)

16-04-1991 / 07-05-1991, *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art*, Hara Museum ARC, Gunma (Japan)

30-05-1991 / 13-06-1991, *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art*, Kulturni Dom, Bratislava (Slowakije)

12-08-1991 / 08-09-1991, *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art*, Mucsarnok Kunsthalle, Budapest (Hongarije)

09-10-1991 / 15-11-1991, *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art*, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje)

20-04-1992 / 11-05-1992, *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art*, World Expo '92, Sevilla (Spanje)

14-08-1993 / 17-10-1993, *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art*, Tapei Fine Arts Museum, Taipei (Taiwan)

19-11-2009 / 22-11-2009, *Imago Revisited*, Nederlands Instituut voor Mediakunst, Amsterdam

Opmerking:

Zie ook 'Bijlage 1. Lijst afbeeldingen *Mill x Molen* (1982), Bert Schutter' en 'Bijlage 2. Lijst videostills *Mill x Molen* (1982), Bert Schutter'.

4. Vervaardiging

4.1. Beeldmateriaal

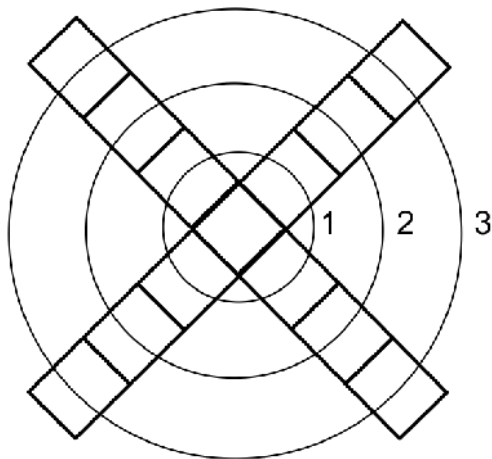
Het beeldmateriaal van de draaiende molenwieken (of molenwiek) is gemaakt in een Molenmuseum van een model van de oliemolen 'De Bonte Hen'.²⁷ Het ruwe videomateriaal van de draaiende molenwieken is geschoten door René Coelho (Montevideo). Het videomateriaal is bij Montevideo bewerkt en gemonteerd.²⁸

²⁶ *Imago*-tentoonstelling opgesplitst. Maccagno (Italië): *Virus Nee, Radiant, Pompeii, Revolution, Palinuro, Forma Lucis, Nature Morte* / Cannobio (Italië): *Virus of Sadness, Albert's Ark, Panta Rhei, Het Vuur, I'm stuck between the Millstones*

²⁷ Volgens de kunstenaar is dit het Molenmuseum te Kinderdijk. Bron: kunstenaarsinterview 19-11-2009, NIMk.

²⁸ Montevideo was destijds gelegen gevestigd op de Spuistraat 104A, 1012 VA, Amsterdam / Buiksloterweg 3-5, 1031 CC, Amsterdam.

Eén molenwiek in de videosculptuur is opgebouwd uit drie afzonderlijke beelden: één deel per monitor, dus drie monitoren geven het beeld weer van één molenwiek. De draaiende molenwieken van de Bonte Hen zijn in drie afzonderlijke fases gefilmd. Er zijn opnamen gemaakt van het centrale deel, het middendeel en het buitenste van van de wiek(en). Dit ruwe beeldmateriaal is later bewerkt en gemonteerd tot driedelig master-materiaal dat de illusie weergeeft van één complete wiek. De beelden op de monitoren zijn circulair aan elkaar gekoppeld, dat wil zeggen dat de vier binnenste monitoren, de vier middelste monitoren, en de vier buitenste monitoren aan elkaar zijn gekoppeld (zie 'Afbeelding 1') . Het totale beeld (de drie circuits) van de draaiende wieken hoort synchroon te lopen.

Afbeelding 1. Schematische weergave van de koppeling van de beelden op de monitoren van *Mill x Molen*.

4.2. Apparatuur

4.2.1 Apparatuur versie 1982

Sony Brandsteder Electronics heeft de apparatuur geleverd (in bruikleen) voor de vroegste opstelling van de videosculptuur met het witte, metalen frame.

4.2.2. Apparatuur versie 1990 ('Mill x Molen')

De apparatuur voor de versie van is aangekocht door de Rijksdienst Beeldende Kunst (met de aankoop van de kunstwerken van de *Imago*-tentoonstelling).²⁹

4.3. Draagconstructie

4.3.1 Draagconstructie versie 1982

De witte, metalen en houten draagconstructie is gemaakt in opdracht van de kunstenaar. Het is onbekend wanneer de constructie precies gemaakt is, waar en door wie.

²⁹ Bron: archief NIMk.

Afbeelding 2. Opstelling 'Molen, een video-installatie' in de Vleeshal in Middelburg (augustus 1983)

De draagconstructie uit 1982 bestaat uit een wit, metalen met houten frame in de vorm van een maalkruis (zie Afbeelding 2 en 'Bijlage 1. Lijst afbeeldingen *Mill x Molen* (1982/1990), Bert Schutter': Afbeelding 1 t/m 4). De monitoren worden op de draagconstructie geplaatst. Deze draagconstructie heeft een gesloten houten bodemplaat (zie Afbeelding 3). De gehele constructie met de monitoren is op een verhoging geplaatst, zodat de beweging van de draaiende molenwieken denkbeeldig kan worden voortgezet (en de draaicirkel van de molenwieken niet door de vloer wordt onderbroken).

Afbeelding 3. Detail rechter bovenwiek van de molenvideosculptuur tijdens de opstelling op de Firato-beurs in de RAI, Amsterdam in 1984

4.3.2 Draagconstructie versie 1990 ('*Mill x Molen*')

De zwarte, metalen draagconstructie is gemaakt in opdracht van de kunstenaar. Het is gemaakt door Constructie Studio Vos, Groningen (werkplaatsmeester academie Groningen).

Afbeelding 4. Opstelling *Mill x Molen* tijdens reizende *Imago*-tentoonstelling (Hara Museum ARC, Gunma, Japan, 1993)

De draagconstructie uit 1990 bestaat uit een zwart gemoffeld, metalen frame in de vorm van een maalkruis. Dit kruisvormige frame staat op een wit, metalen onderstel in de vorm van een driehoek (zie Afbeelding 4 en , Afbeelding 6, E). Het onderstel of witte steunconstructie staat tussen de twee onderste benen van het kruisvormige frame voor de monitoren. Door het witte steunframe wordt het zwarte frame van de vloer opgetild; het zwarte frame raakt de grond niet wanneer het op het witte steunframe is geplaatst (zie Afbeelding 4), zodat de beweging van de draaiende molenwieken denkbeeldig kan worden voortgezet (zie ook '5.1.3.1 Draagconstructie versie 1982'). De armen van de constructie, waar de monitoren aan worden bevestigd, worden verbonden door een kubusvormig middenstuk (centrale kubus). Op deze centrale kubus is een witte metalen plaat gemonteerd om de metalen constructie te verstevigen (zie Afbeelding 6, B).³⁰

Afbeelding 5. Sony PVM-2730QM³¹

³⁰ Bij het opstellen van de videosculptuur is het van belang dat deze plaat wordt gemonteerd vóórdat de monitoren worden geïnstalleerd (zie ook 6.3)

³¹ Bron: <http://cgi.ebay.it/ws/eBayISAPI.dll?VISuperSize&item=200399837442> (geraadpleegd op 09-

De Sony PVM-2730QM cube monitoren hebben een opengewerkte kast (zie Afbeelding 5) en worden aan het metalen frame gehangen en vastgeschroefd (zie Afbeelding 6, A en D). Tenslotte wordt de gehele constructie aan een achtermuur gezekeerd met behulp van een holle, metalen balk (zie Afbeelding 6, C).

A: Ophangpunt voor Sony PVM-2730QM monitoren

B: Witte, metalen plaat ter versteviging van de gehele constructie

C: Bevestigingsbalk

D: Sony PVM-2730QM (cube) monitor

E: Witte, metalen onderstel (in de vorm van een driehoek, zie ook 'Afbeelding 4')

Afbeelding 6. Detail van zwart gemoffeld, metalen frame met enkele Sony PVM-2730QM monitoren (locatie: Locarno, Zwitserland)

5. Techniek

5.1. Drager beeldmateriaal

Zie ook 'Bijlage 3. Mediadragers *Mill x Molen* (1982/1990), Bert Schutter'

5.1.1. Drager beeldmateriaal versie 1982

U-matic videocassettes (PAL):

Drie stuks: mastertapes, Sony KCA 60, 3/4", kleur, 60 minuten. Alleen deel 1 is met geluid (nummer 190), deel 2 (nummer 191) en deel 3 (nummer 192) zijn zonder geluid.³²

U-matic videocassettes (PAL):

11-2009)

³² Opm.: Dit is niet het ruwe beeldmateriaal, maar het gemonteerde beeldmateriaal van de molenwieken.

Drie stuks: kopies van master, kleur, 60 minuten. Collectie Frans Hals Museum/De Hallen (Haarlem), inventarisnummer: mavbk 83-202 b, getiteld *Molenwieken At/m C.*³³ Alleen deel C ('part -1-') is met geluid.

5.1.2. drager beeldmateriaal versie 1990 ('Mill x Molen')

Normaal gesproken wordt een scheiding gemaakt tussen 'originele techniek' en 'huidige techniek'. Hier moet worden opgemerkt dat direct na aankoop van het werk door de Rijksdienst Beeldende Kunst, het beeldmateriaal van U-matic werd overgezet op laserdisc (destijds de nieuwste analoge techniek, tegenwoordig obsoleet). Om die reden zal er geen strikte scheiding worden gemaakt tussen 'originele' en 'huidige' techniek, maar beide beelddragers naast elkaar worden genoemd.

U-matic videocassettes (PAL):

Drie stuks: twee tapes van Scotch 3M MBU 30, 3/4", 30 minuten (deel 1 en 2, inventarisnummer ICN: K90041-D-1 en K90041-D-2), en één tape van Scotch 3M UCA 30, 3/4", 30 minuten (deel 3, inventarisnummer ICN: K90041-D-3). Alleen deel 3 (K 90041-D-3) is met geluid, stereo.

Laserdisc:

Laservision CAV³⁴, 30 minuten (kleur, stereo). Op de laserdisc staan meerdere werken van de *Imago*-tentoonstelling.³⁵ De laserdisc bevat op beide zijden beeldmateriaal. Op één zijde staat: IMAGO 5 (CAV) *Revolution (3x) / Palinuro – vuurtoren / Mill x Molen vol.1 / Mill x Molen vol.2 / Mill x Molen vol.3*. Op de andere zijde staat: IMAGO 5 (CAV) *Revolution (3x) / Palinuro – vuurtoren / Mill x Molen vol.1 / Mill x Molen vol.2 / Mill x Molen vol.*

1 inch open reel tape:

Voorafgaand aan de productie van de laserdisc zijn alle video kunstwerken van de *Imago*-tentoonstelling op 1 inch open reel tape gezet. Op basis van het beeldmateriaal op deze tape zijn de matrijzen voor de verschillende laserdiscs gemaakt.³⁶

Opmerking:

Het originele geluid bij het beeldmateriaal van het werk *Mill x Molen* is bij het maken van de

³³ Bij het Frans Hals Museum staan de banden geregistreerd met het inventarisnummer 'mavbk 83-202 b'. Op de videocassettes zelf staat naast dit registratienummer nog een ander inventarisnummer vermeldt: 13446A, 13446B en 13446C.

³⁴ CAV (Constant Angular Velocity) of *Standard Play*: Dit systeem heeft enkele unieke mogelijkheden, zoals: *freeze frame*, variabele *slow motion* en terugspoelsnelheid. CAV discs draaien met een constante rotatiesnelheid tijdens het afspelen, waarbij één videobeeld wordt gelezen per rotatie. In totaal kunnen er 54.000 beelden of 30 minuten audio- en/of videomateriaal worden opgeslagen op één zijde van een CAV beeldplaat. Storing door het fenomeen *cross talk* (XT) is ook minder aanwezig bij het CAV systeem. Het meest bijzondere aan het CAV systeem is de mogelijkheid om direct over te gaan naar elk gewenst punt op de disc om vanaf dat punt het materiaal af te spelen. CAV werd minder gebruikt dan CLV en werd veelal gereserveerd voor speciaal (beeld)materiaal. Bron: <http://en.wikipedia.org/wiki/Laserdisc> (geraadpleegd op 09-10-2009)

³⁵ Dit is gedaan om kosten te besparen. Laserdisc is een analoog systeem en voor de productie van één disc moet een matrijs worden gemaakt. Met behulp van deze matrijs wordt de beeldplaat (of laserdisc) gedrukt. De matrijs is 3 maanden na productie van de laserdisc vernietigd (omgesmolten voor hergebruik).

³⁶ Er zijn in totaal zeven verschillende laserdiscs geperst met al het beeldmateriaal voor de reizende *Imago*-tentoonstelling. Van deze zeven discs zijn weer drieëntwintig kopieën gemaakt voor de tentoonstelling: twee discs nr. 1/2, zeven discs nr. 3/4, vier discs nr. 5 en tien discs nr. 6/7. Bron: *installation manual* (archief ICN Rijswijk, archief NIMk)

laserdisc met behulp van een analoge ruisgenerator nagmaakt.³⁷ Dit is gedaan zodat het bijbehorende geluid effectiever kon worden beleefd. De kunstenaar, Bert Schutter, is bij de bewerking van het geluid aanwezig geweest. Volgens Ramon Coelho (NIMk) is het geluid na bewerking voor *Imago* meer staccato (regelmatiser) in vergelijking met originele geluid.

5.2. Apparatuur:

5.2.1. Apparatuur versie 1982:

- Drie U-maticspelers
- Corporal© U-matic syncstarter
- Twaalf Sony 21 inch monitoren. Type monitor bij de opstelling in de Vleeshal (Middelburg): Sony PVM-2000.

5.2.2. Apparatuur versie 1990 ('Mill x Molen')

- Sony LDP 1550 P laservision³⁸
- Discator© (door Montevideo ontwikkelde besturingscomputer)³⁹
- Twaalf 27 inch Sony PVM-2730QM (cube) monitoren.

6. Installatie-instructie

6.1. Installatie-instructie versie 1982

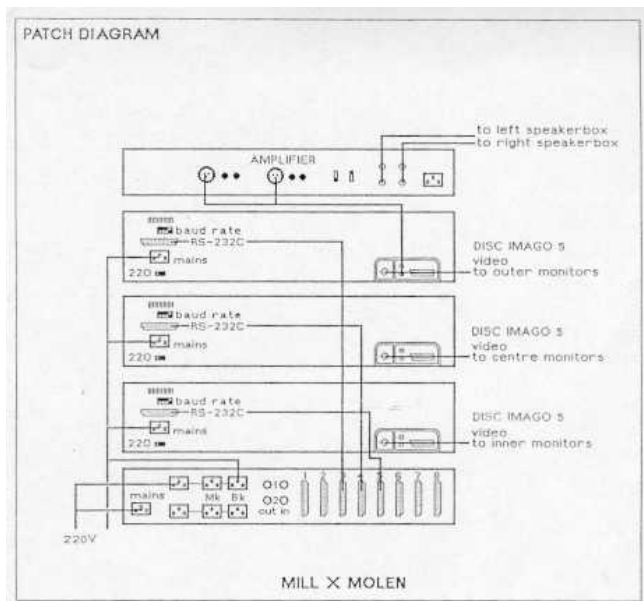
Niet aanwezig

6.2. Installatie-instructie versie 1990 ('Mill x Molen')

³⁷ De bewerking van het geluid werd gedaan door Ivo van Stiphout. Niet duidelijk is welk geluid nu uiteindelijk is gebruikt: het originele geluid, het nagmaakte geluid (met de analoge ruisgenerator) of een combinatie van beide geluiden. Bron: e-mail van Ivo van Stiphout, 25 oktober 2009.

³⁸ Zie opmerking '5.1.1.2. drager beeldmateriaal versie 1990 ('Mill x Molen')

³⁹ In totaal zijn er tien Discators© gebruikt bij de *Imago*-tentoonstelling. Deze apparaten werden gekoppeld aan een draagbare computer die één keer per dag een 'prestatie'-rapport doorstuurde naar het Medialab van Montevideo. Zo kon op afstand eventuele fouten worden gecorrigeerd.

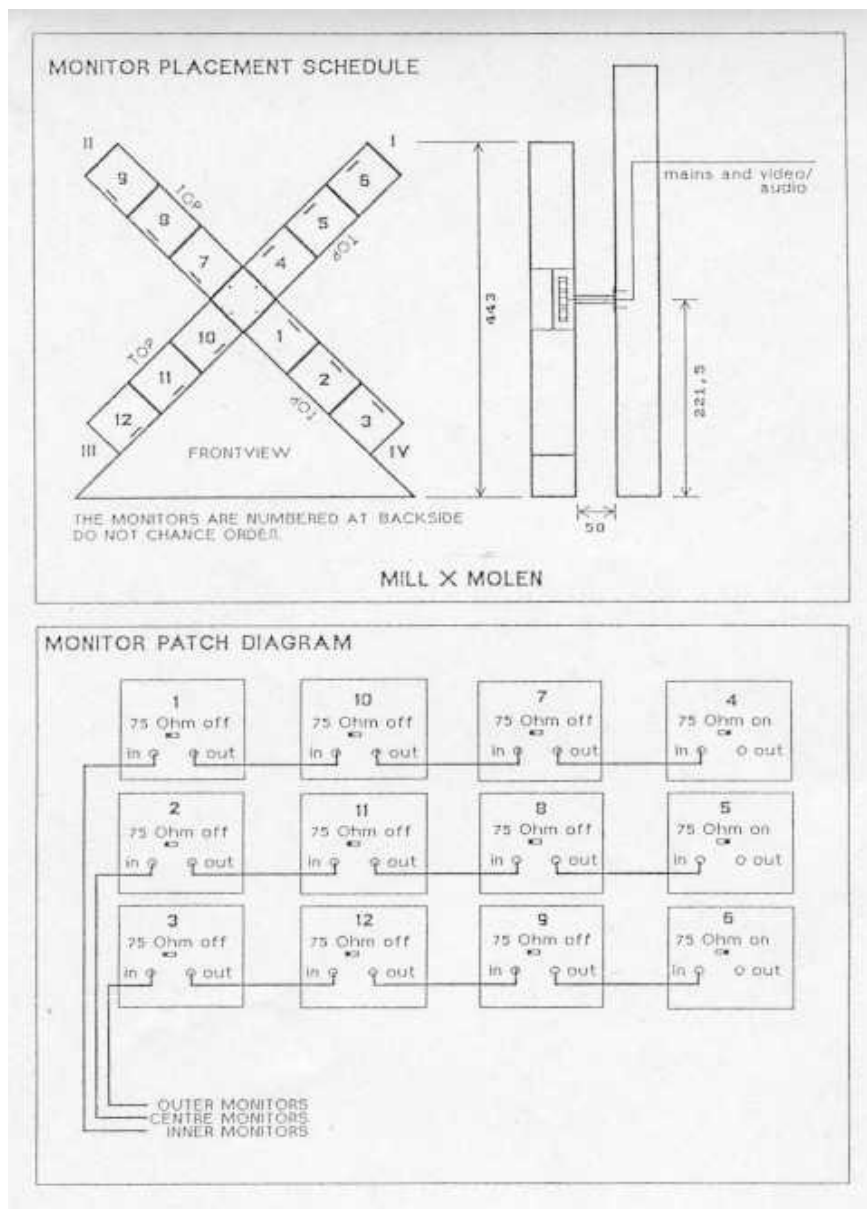

Afbeelding 7. Patch diagram van *Mill x Molen* uit de *Imago*-installatiehandleiding

Zowel in het archief van het ICN (Rijswijk) als van het NIMk is een installatie-handleiding (*instruction manual*) voor de kunstwerken van de reizende tentoonstelling *Imago fin de siècle in Dutch contemporary art* aanwezig. Hierin zijn, naast algemene informatie over de apparatuur van de reizende tentoonstelling, voor elk werk van *Imago* schema's voor het aansluiten van de apparatuur (*patch diagram*), technische informatie, een lijst van onderdelen en een instructie opgenomen. De schema's voor *Mill x Molen* zijn weergegeven in Afbeelding 7 en 7.1 Conserverings- restauratiegeschiedenis Afbeelding 8.

Opmerking:

De afmetingen van de installatie die staan vermeld in de installatie-handleiding van de *imago*-tentoonstelling zijn niet correct: hoogte van de video-installatie is 365 cm.

Afbeelding 8. Monitorschema uit de *Imago*-installatiehandleiding

6.3 Opbouw 'Mill x Molen' (versie 1990) - herinstallatie november 2009, NIMk

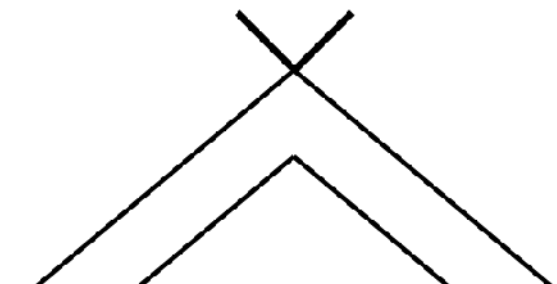
Hier volgt een beschrijving van de herinstallatie van het werk *Mill x Molen* (versie 1990) van Bert Schutter. Deze beschrijving is geen strikte installatie-instructie, maar moet worden gezien als een handleiding of leidraad bij komende herinstallaties van dit kunstwerk.

1. Het witte onderstel plaatsen

Afbeelding 9. Witte metalen onderstel van de zwarte metalen draagonstructie van *Mill x Molen*

Als eerste wordt het witte metalen onderstel geplaatst op de juiste afstand van de muur (zie Afbeelding 9). Deze afstand is ca. 50 cm, dezelfde afstand als de lengte van de zwarte metalen steunstang (die later aan de centrale kubus en de muur wordt bevestigd). De voorkant van het witte onderstel heeft aan de bovenkant een V-vormige ondersteuning voor de centrale kubus (zie Afbeelding 10). Na het positioneren van het witte onderstel moet ervoor gezorgd worden dat dit waterpas staat (met blokjes hout bijvoorbeeld).

Afbeelding 10. schematische weergave van voorkant van de bovenkant witte onderstel met V-vormige steun voor de centrale kubus

2. Bevestigen van de eerste wijk

Afbeelding 11. plaatsen van de eerste wijk

De eerste wijk (K 90041-B-1) wordt op het witte metalen onderstel gezet (achterste gedeelte) en vastgeschroefd met twee lange bouten en moeren (inbus).

3. Plaatsen van de zwarte centrale kubus

Afbeelding 12. plaatsen van de centrale zwarte kubus en vastzetten eerste wijk

Vervolgens wordt de zwarte centrale kubus geplaatst. Hiervoor zijn drie mensen nodig; twee

om de kubus te tillen en één om het plaatsen te begeleiden en de eerste wiek te stabiliseren. De zwarte kubus kan via de zijde waar nog geen wiek is, langs het witte onderstel omhoog worden geschoven (door twee personen). Daarna moet de kubus over de V-vormige metalen ondersteuning worden getild. Terwijl één persoon de kubus goed vasthoudt (belangrijk, de kubus zit nog los!), moet deze worden vastgezet aan het witte metalen onderstel (via de uitstekende plaat aan de onderkant van de kubus) met twee bouten en moeren. Daarna kan de reeds geplaatste wiek via de open binnenkant wordt vastgezet aan de kubus. Belangrijk is om eerst de losse, metalen versteviging aan de binnenkant van de kubus naar achteren te duwen voordat de wiek hieraan wordt vastgeschroefd (zie Afbeelding 12).

4. Plaatsen van de tweede wiek

Na het plaatsen van de centrale kubus, kan de tweede wiek (K 90041-B-4) worden geplaatst. Dit is de wiek bovenop het witte onderstel aan de rechterkant (vooraanzicht). Ook deze wordt zowel aan het witte onderstel geschroefd als aan de centrale zwarte kubus.

5. Vastzetten steunstang

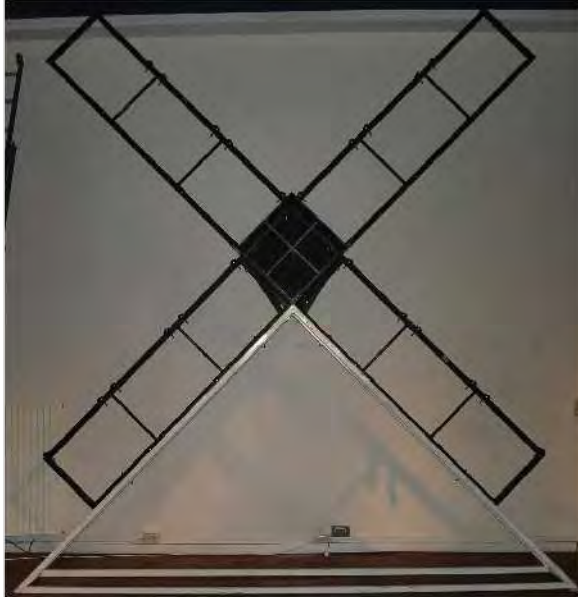

Afbeelding 13. L: aftekenen steunstang, R: muurplug

Nu de kubus goed vaststaat (geflankeerd door de twee wieken), kan de steunstand aan de achterzijde van de kubus worden geplaatst. In dit geval werd de steunstang eerst aan de kubus vastgeschroefd en de gaten op de muur afgetekend. Daarna werd de steunstang verwijderd en de gaten uitgeboord. In de gaten zijn speciale metalen muurpluggen geplaatst en vervolgens is de steunstang weer aan de kubus vastgeschroefd. De constructie is met behulp van deze muurpluggen aan de muur vastgezet (zie Afbeelding 13).

6. Plaatsen van de bovenste wieken

Na het zekeren van de constructie aan de muur kunnen de laatste twee wieken worden geplaatst en vastgeschroefd (linksboven: K 90041-B-2, rechtsboven K 90041-B-3, zie Afbeelding 14).

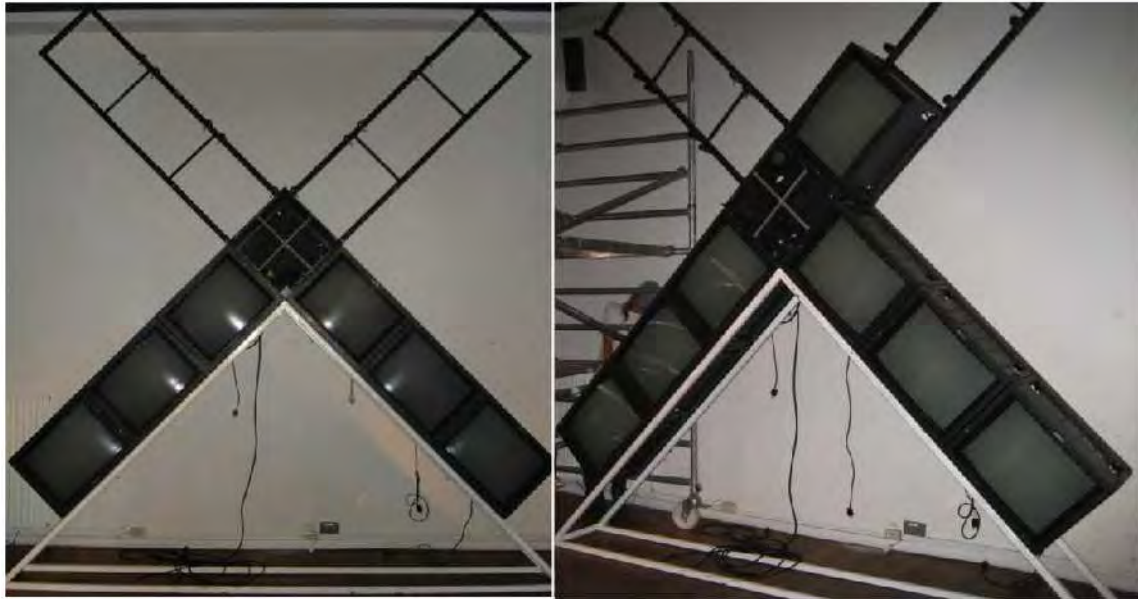
Afbeelding 14. totale metalen constructie *Mill x Molen*

7. Plaatsen van de Sony PVM-2730QM monitoren

Afbeelding 15. bekabeling monitoren. L: contrastekker en interne stekkerdoos, R: externe stekkerdoos (weggewerkt in de open constructie van de monitor)

Gelijkertijd met het plaatsen van de monitoren moet ook de stroomtoevoer voor de monitoren worden geplaatst. In dit geval is er gebruik gemaakt van een contrastekker waaraan een stekkerdoos met vier contactpunten wordt aangesloten, die in de centrale kubus wordt geplaatst voordat deze wordt afgesloten met de witte metalen voorplaat (zie Afbeelding 15, L). Op deze interne stekkerdoos in de centrale kubus, worden vier externe stekkerdozen aangesloten; voor elke wiek één. Op de externe stekkerdozen worden de monitoren aangesloten (zie Afbeelding 15, R).

Afbeelding 16. plaatsen van de eerste monitoren

Voordat de monitoren worden geplaatst moeten alle bevestigingsschroeven van de wieken worden opengeschroefd (anders passen de monitoren niet in het ophangstelsel -zie ook Afbeelding 22, R). Eerst worden de monitoren van de onderste wieken geplaatst. De monitoren worden met hun open constructie in de hoekprofielen van de metalen wieken gehangen. Na het plaatsen van de monitor wordt deze vastgezet met de bevestigingsschroeven van de wieken. Let er op dat de monitoren van de rechter boven- en benedenwiek (respectievelijk K 90041-B-3 en K 90041-B-4) op de kop in de constructie moeten worden geplaatst. Vervolgens worden ook de twee monitoren aan weerszijde van de centrale kubus aan de bovenkant geplaatst (zie Afbeelding 16. NB: rechtermonitor onderste boven, vooraanzicht).

8. Sluiten van de centrale kubus en plaatsen overige monitoren

Nadat de twee monitoren aan weerszijde van de centrale kubus zijn geplaatst, kan de kubus worden afgesloten met de witte metalen voorplaat. Het is van cruciaal belang deze plaat te bevestigen voor het plaatsen van de overige monitoren, omdat deze plaat dient ter versteviging van de gehele constructie (en anders door de vervorming van het gewicht van de monitoren niet meer te plaatsen is). Zelfs door het gewicht van de twee bovenste monitoren is de witte voorplaat moeilijk te plaatsen en moet met behulp van een hamer in de kubus worden geklopt. Na het bevestigen van de witte, metalen voorplaat kunnen de overige monitoren worden geplaatst.

Afbeelding 17. constructie met monitoren

9. Aansluiten van de monitoren

Afbeelding 18. L: Sony PVM-2730 QM monitor met manuele bediening ingeschakeld (verlicht aan de randen), R: schakelaar voor manuele bediening monitor (gele cirkel)

De Sony PVM-2730QM monitoren zijn na aankomst getest en juist ingesteld.⁴⁰ De oplichtende toetsen aan de voorzijde kunnen worden uitgeschakeld aan de achterkant van de monitor (zie Afbeelding 18).

De monitoren worden in cirkels aan elkaar doorgelust (vier centrale monitoren aan elkaar lussen, vier middelste monitoren aan elkaar lussen en de vier buitenste monitoren aan elkaar doorlussen. Zie ook Afbeelding 1). Alle monitoren moeten staan ingesteld op '75 Ω off' behalve de laatste in de cirkel (deze moet worden ingesteld op '75 Ω on' (zie ook Afbeelding 8). Dit kan worden ingesteld aan de achterkant van de monitor (zie Afbeelding 19)

⁴⁰ Deze zijn gehuurd bij BeamSystems (www.beamsystems.nl) en Ruad Audiovisual Solutions B.V. (www.ruad.nl)

Afbeelding 19. schakelaar '75 Ohm (Ω)' achterkant monitor (gele cirkel)

Na het plaatsen van de monitoren moeten de boxen voor het geluid nog worden aangesloten. Er zijn (bijgeleverde) boxen gebruikt die bij dit type monitor horen. De boxen zijn uiteindelijk aan de achterkant van de installatie bevestigd, omdat dit een bevredigender resultaat gaf dan het plaatsen van de boxen aan de zijkant van de buitenste monitoren van de benedenwieken.

10. Testen van de installatie

Nadat alle monitoren zijn aangesloten kan de installatie proefdraaien. Tijdens deze herinstallatie heeft de video-installatie *Mill x Molen* gedraaid met behulp van een aangepaste computer met drie video-kaarten. Het beeldmateriaal van de mastertape dat reeds gedigitaliseerd is, is voor deze opstelling nog bewerkt om het beeld meer synchroon te laten verlopen.

Afbeelding 20. testen van de installatie *Mill x Molen*

7. Conservering/restauratie⁴¹

7.1 Conserverings- restauratiegeschiedenis

7.1.1. Drager beeldmateriaal

Na de aankoop door de Rijksdienst Beeldende Kunst (het huidige Instituut Collectie Nederland) is al het beeldmateriaal overdragen in het beheer van het NIMk Amsterdam. Het beeldmateriaal (master U-matictape) is in twee fase geconserveerd door het NIMk.

eerste fase (1993-1995):

Het beeldmateriaal is omgezet naar Sony Betacam SP

tweede fase (2001-2003):

Het beeldmateriaal is omgezet naar Sony digital Betacam

7.1.2. Apparatuur

Na de aankoop door de Rijksdienst Beeldende Kunst (het huidige Instituut Collectie Nederland) is alle apparatuur overdragen in het beheer van het NIMk Amsterdam. Daarna zijn de Sony PVM-2730QM monitoren door het NIMk overgedragen aan het bedrijf Beam Systems.

7.1.3. Draagconstructie

De metalen constructie is tot nu toe onbehandeld.

7.2 Conserveringsmaatregelen en restauratie

7.2.1. Drager beeldmateriaal

Zie '7.1.1. Drager beeldmateriaal'

7.2.2. Apparatuur

De twaalf Sony PVM-2730QM monitoren werden voor de herinstallatie van *Mill x Molen* gehuurd bij twee verschillende verhuurbedrijven uit Amsterdam (BeamSystems en Ruad). Dit geeft al aan dat het steeds moeilijker zal worden om dit type monitor in de toekomst te krijgen.

Conserveringsmaatregelen:

Tijdens het kunstenaarsinterview op 19 november 2009 in het NIMk is de kunstenaar gevraagd naar mogelijke toekomstscenario's wat betreft het behoud van de apparatuur van het kunstwerk. Bert Schutter geeft aan dat het gebruik van dat type Sony monitoren deel

⁴¹ Deze paragraaf heeft alleen betrekking op de versie uit 1990, *Mill x Molen* uit de collectie van het ICN. De draagconstructie uit 1982 bestaat niet meer. Het is niet bekend wat er met deze constructie is gebeurd.

uitmaakten van zijn onderzoek als kunstenaar naar het medium 'video' in die periode. Het monumentale karakter van de monitoren is als het ware meegenomen in het kunstwerk en moeten worden gezien als bouw materiaal van de installatie. De gebruikte apparatuur (de monitoren) maken onderdeel uit van de ontdekking van het medium video. Schutter is nu van mening dat de geschiedenis en evolutie van de videokunst verloren gaat als de monitoren zouden worden vervangen door bijvoorbeeld *flatscreens*. Het gaat Schutter dan ook niet alleen om het vertonen van het beeld, maar hij vindt dat de constructie met monitorren deel uitmaakt van de tijd en de ontdekking van het medium.

Het is belangrijk om te beseffen dat wanneer de monitoren niet langer meer voorhanden zijn de metalen constructie ook zijn waarde verliest, omdat deze is gemaakt voor dit specifiek type Sony monitor. Wanneer de monitoren ophouden te bestaan, zal het kunstwerk volgens de mening van de kunstenaar ook ophouden te bestaan.

7.2.3. Draagconstructie

De algehele conditie van de metalen constructie is relatief goed. De onderdelen zijn stoffig en op enkele plaatsen zijn er krassen aanwezig en beschadigingen van de lak (zie Afbeelding 21 en Afbeelding 22). Vooral op de centrale kubus zijn er veel diepe krassen aanwezig (zie Afbeelding 21, L en M). Er is geen actieve corrosie van het blootliggend metaal aangetroffen.⁴² De interne versteviging (metalen kruis) van de centrale kubus is licht verschoven (zie Afbeelding 21, R), maar dit kan eenvoudig worden verholpen.

Afbeelding 21. L: achteraanzicht centrale kubus, M: zijaanzicht centrale kubus, R: vooraanzicht centrale kubus (interne versteviging)

De witte plaat die ter versteviging van de gehele constructie voor op de centrale kubus wordt gemonteerd, is verdwenen. De bouten en moeren voor de verbinding van de verschillende onderdelen bleken oncompleet. Bij de metalen onderdelen van de constructie werden ook verschillende snoeren aangetroffen; deze bleken verder onbruikbaar, omdat de stekkerkoppen waren verwijderd.

⁴² Bezichtiging van de metalen constructie in het ICN depot te Rijswijk op 13 oktober 2009.

Afbeelding 22. L: overzicht van 'wieken' van de metalen constructie, R: detail metalen constructie (ophangstelsysteem monitoren)

Conserveringsmaatregelen:

Voor de herinstallatie van *Mill x Molen* in november 2009 werd een nieuwe witte, metalen voorplaat voor de centrale kubus gemaakt. Ook werden de ontbrekende bouten en moeren aangevuld. Het loszittend vuil is van de metalen constructie verwijderd. Enkele lacunes in de verf van het witte, metalen onderstel zijn door een medewerker van het NIMk bedekt. Zolang de metalen constructie wordt bewaard onder museale omstandigheden, zal het gevaar voor (actieve) corrosie minimaal zijn.

Een advies is uitgegaan van het NIMk aan het ICN om voor beide installaties die deelnemen aan het *Imago Revisited*-project de monitoren aan te schaffen en om de monitoren te laten analyseren.

Bijlage 1

Lijst afbeeldingen *Mill x Molen* (1982/1990), Bert Schutter⁴³

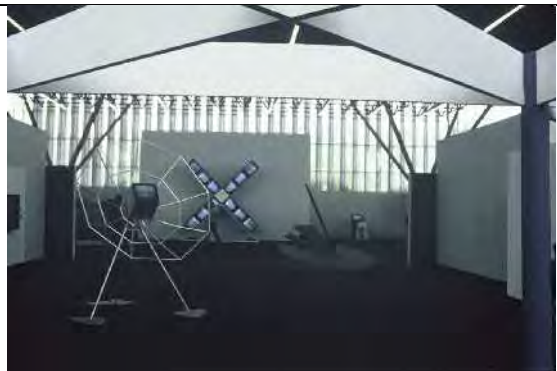
	<u>Afbeelding 1 (foto: onbekend)</u> Afbeelding uit <i>Videowijzer</i>, 3^e jaargang, 3 november 1982 Opmerkingen: - frame (monitor- en steunconstructie) is volledig wit - monitoren zijn (waarschijnlijk) van Sony - ruimte tussen de monitoren (5-10cm) - centrale gedeelte is open - bedrading zichtbaar - opgesteld op een verhoging (twee delen) - opgesteld (vrijwel) tegen de wand - kunstenaar op foto afgebeeld - locatie is de Mazzo, Amsterdam (gesloten in 2004)
	<u>Afbeelding 2 (foto: onbekend)</u> Afbeelding bij aankondiging tentoonstelling <i>Bert Schutter, Molen, Een video installatie</i>, De Vleeshal, Middelburg, 12-08-1982 / 18-08-1983 Opmerkingen: - frame (monitor- en steunconstructie) is volledig wit - monitoren zijn (waarschijnlijk) van Sony - ruimte tussen de monitoren (5-10cm) - centrale gedeelte is open - bedrading zichtbaar - opgesteld op een verhoging (twee delen) - opgesteld (vrijwel) tegen de wand - locatie foto is de Mazzo, Amsterdam (gesloten in 2004)

⁴³ In deze bijlage worden alleen afbeeldingen weergegeven die van elkaar verschillen. Eenzelfde afbeelding of foto kan meerdere malen zijn gepubliceerd.

	<u>Afbeelding 3 (foto: onbekend)</u> Kleurenfoto, tijdens opbouw tentoonstelling <i>Bert Schutter, Molen, Een video installatie</i>, De Vleeshal, Middelburg, 12-08-1982 / 18-08-1983 Opmerkingen: - frame (monitor- en steunconstructie) is volledig wit - monitoren hebben onderstel (verdikking) - ruimte tussen de monitoren (5-10cm) - centrale gedeelte is open - bedrading of apparatuur niet zichtbaar - opgesteld op een verhoging (één deel) - opgesteld vrij in de ruimte
	<u>Afbeelding 4 (foto: Montevideo/NIMk archive)</u> Keurenfoto, tijdens tentoonstelling <i>Bert Schutter, Molen, Een video installatie</i>, De Vleeshal, Middelburg, 12-08-1982 / 18-08-1983 Opmerkingen: - frame (monitor- en steunconstructie) is volledig wit - monitoren hebben onderstel - ruimte tussen de monitoren (5-10cm) - centrale gedeelte is open - bedrading of apparatuur niet zichtbaar - opgesteld op een verhoging (één deel) - opgesteld vrij in de ruimte
	<u>Afbeelding 5 (foto: onbekend)</u> Zwart-witfoto, tijdens de <i>Firato</i>, RAI Amsterdam, 31-08-1984 / 09-09-1984 Opmerkingen: - zie afbeelding 3 en 4 (alleen sokkel is onbekend) - onderzijde van monitorconstructie heeft gesloten bodem waar monitoren op rusten

	<u>Afbeelding 6 (foto: Claude Cromelin)</u> Zwart-witfoto, tijdens <i>Imago</i>⁴⁴, KunstRAI, Amsterdam, 30-05-1990 / 04-06-1990 Opmerkingen: - metalen monitorconstructie is zwart (tweede versie), metalen steunconstructie is wit (waarschijnlijk origineel) - zwarte frame aan voorzijde niet direct zichtbaar (verbinding achterzijde?) - type monitoren: Sony PVM 2730 QM - geen ruimte tussen de monitoren - centrale gedeelte in kruisvorm is afgedekt (witte plaat) - bedrading niet zichtbaar (afspeelapparatuur of boxen opgesteld onder in de hoeken van de steunconstructie?) - geen sokkel of verhoging - opgesteld (vrijwel) tegen de wand
	<u>Afbeelding 7 (foto: Claude Cromelin)</u> Zwart-witfoto, tijdens <i>Imago</i>, KunstRAI, Amsterdam, 30-05-1990 / 04-06-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 6
	<u>Afbeelding 8 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens <i>Imago</i>, KunstRAI, Amsterdam, 30-05-1990 / 04-06-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 6

⁴⁴ Waar *Imago* staat wordt bedoeld: *Imago fin de siècle* in Dutch contemporary art

	<u>Afbeelding 9 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens <i>Imago</i>, KunstRAI, Amsterdam, 30-05-1990 / 04-06-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 6
	<u>Afbeelding 10 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens <i>Imago</i>, KunstRAI, Amsterdam, 30-05-1990 / 04-06-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 6
	<u>Afbeelding 11 (foto: onbekend)</u> Afbeelding uit leaflet <i>La fiesta de la cultura Hollandesa en Sevilla</i>, 1992 Opmerkingen: - zie afbeelding 6 - locatie foto kunstRAI Amsterdam tijdens <i>Imago</i>, 30-05-1990 / 04-06-1990
	<u>Afbeelding 12 (foto: Bob Bronshoff)</u> Afbeelding uit <i>De Haagse Post</i>, 9 juni 1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 6 - René Coelho op voorgrond afgebeeld - locatie foto kunstRAI Amsterdam tijdens <i>Imago</i>, 30-05-1990 / 04-06-1990

	<u>Afbeelding 13 (foto: Lorenzo Bianda)</u> Zwart-witfoto, tijdens <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - frame en monitoren: zie afbeelding 6 - buiten opgesteld - opgesteld op verhoging (om boven balustrade van balkon uit te steken) - prominent bij ingang tentoonstelling
	<u>Afbeelding 14 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto, tijdens opbouw <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - frame en monitoren: zie afbeelding 6 - zwart gemoffeld metalen frame (bron: technische documentatie archief NIMk) - bevestigingen aan achterzijde van de monitoren - aantal delen frame onbekend - steunconstructie (wit) waarschijnlijk origineel
	<u>Afbeelding 15 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto, tijdens opbouw <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - frame en monitoren: zie afbeelding 6 - zwart gemoffeld metalen frame (bron: technische documentatie archief NIMk) - bevestigingen aan achterzijde van de monitoren - aantal delen frame onbekend - steunconstructie (wit) waarschijnlijk origineel

	<u>Afbeelding 16 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto, tijdens opbouw <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - frame en monitoren: zie ook afbeelding 6 en 14 - buiten opgesteld (openbare ruimte)
	<u>Afbeelding 17 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto, tijdens opbouw <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 14
	<u>Afbeelding 18 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto, tijdens opbouw <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 13 en 14

	<u>Afbeelding 19 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens opbouw <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 13 en 14
	<u>Afbeelding 20 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto, tijdens opbouw <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 13 en 14
	<u>Afbeelding 21 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens opbouw <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 13 en 14
	<u>Afbeelding 22 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 13 en 14

	<u>Afbeelding 23 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 13 en 14
	<u>Afbeelding 24 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto, tijdens <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 13 en 14
	<u>Afbeelding 25 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto, tijdens opbouw <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 13 en 14
	<u>Afbeelding 26 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto, tijdens <i>Video Art XI festival</i>, Scuola di Locarno, Locarno (Potugal), reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, 29-08-1990 / 20-09-1990 Opmerkingen: - zie afbeelding 13 en 14

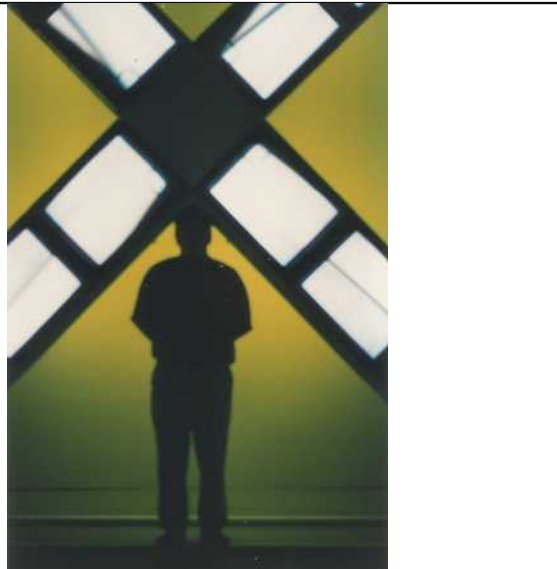
	<u>Afbeelding 27 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Edifício da Alfândega (ATMC), Porto (Portugal), 07-02-1991 / 29-02-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6 en 14 - net als in Locarno, prominente plek bij ingang tentoonstelling
	<u>Afbeelding 28 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens opbouw reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Hara Museum ARC, Gunma (Japan), 16-04-1991 / 07-05-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15
	<u>Afbeelding 29 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Hara Museum ARC, Gunma (Japan), 16-04-1991 / 07-05-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - opgesteld zonder bedrading en apparatuur zichtbaar
	<u>Afbeelding 30 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Hara Museum ARC, Gunma (Japan), 16-04-1991 / 07-05-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - opgesteld zonder bedrading en apparatuur zichtbaar

	<u>Afbeelding 31 (foto: onbekend)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Hara Museum ARC, Gunma (Japan), 16-04-1991 / 07-05-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 en 29 - vanaf de ingang van de tentoonstellingsruimte zichtbaar opgesteld
	<u>Afbeelding 32 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Kulturni Dom, Bratislava (Slowakije), 30-05-1991 / 13-06-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - opgesteld voor raamwand (vrij open)
	<u>Afbeelding 33 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Mucsarnok Kunsthalle, Budapest (Hongarije), 12-08-1991 / 08-09-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - opstelling apparatuur onbekend - vanaf de ingang van de tentoonstellingsruimte zichtbaar opgesteld
	<u>Afbeelding 34 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Mucsarnok Kunsthalle, Budapest (Hongarije), 12-08-1991 / 08-09-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - zie afbeelding 33

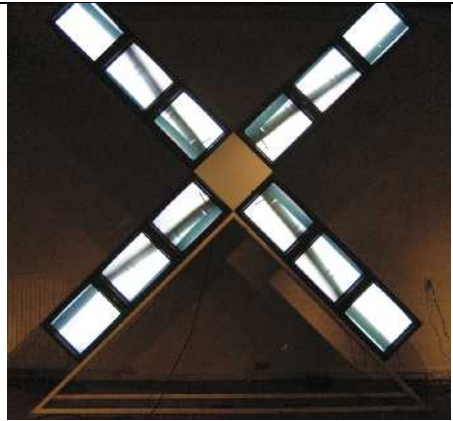
	<u>Afbeelding 35 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Mucsarnok Kunsthalle, Budapest (Hongarije), 12-08-1991 / 08-09-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - zie afbeelding 33 - boxen bevestigd aan achterzijde
	<u>Afbeelding 36 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - opgesteld zonder bedrading en apparatuur zichtbaar
	<u>Afbeelding 37 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - zie afbeelding 36
	<u>Afbeelding 38 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - zie afbeelding 36

	<u>Afbeelding 39 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - zie afbeelding 36 - prominente plek bij ingang tentoonstelling (zichtbaar vanaf de straat en ingang tentoonstelling)
	<u>Afbeelding 40 (foto: René Coelho)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 - zie afbeelding 36 en 39
	<u>Afbeelding 41 (foto: onbekend)</u> Kleurenpositief (digitale foto) tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie afbeelding 36 - afbeelding geplaatst in artikel tijdschrift naar aanleiding van reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Hara Museum ARC, Gunma (Japan), 16-04-1991 / 07-05-1991
	<u>Afbeelding 42 (foto: René Coelho)</u> Kleurenafbeelding in Spaans tijdschrift tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie afbeelding 36 - artikel tijdschrift naar aanleiding van

	reizende <i>Imago</i> tentoonstelling
	<u>Afbeelding 43 (foto: onbekend)</u> Kleurenfoto, tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie afbeelding 36 - gearhiveerd als foto genomen tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Edifício da Alfândega (ATMC), Porto (Portugal), 07-02-1991 / 29-02-1991
	<u>Afbeelding 44 (foto: onbekend)</u> Kleurenpositief (digitale foto), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie afbeelding 36
	<u>Afbeelding 45 (foto: onbekend)</u> Kleurenpositief (digitale foto), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie afbeelding 36
	<u>Afbeelding 46 (foto: onbekend)</u> Kleurendia (scan), tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, World Expo '92, Sevilla (Spanje), 20-04-1992 / 11-05-1992 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 en 29 - vrij laag plafond (wieken steken boven achterwand uit)

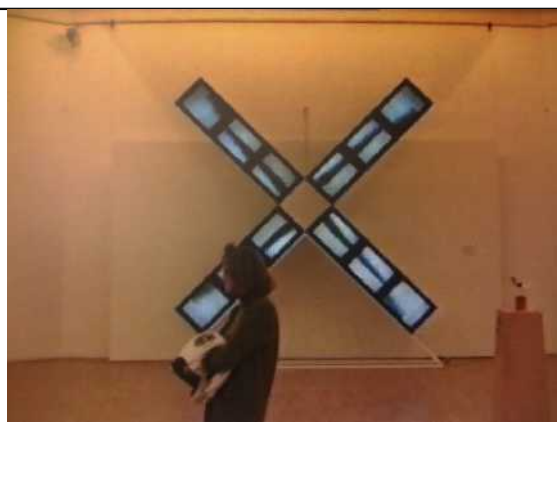
	<u>Afbeelding 47 (foto: onbekend)</u> Afbeelding (zwart-witkopie) uit Spaanse krant of tijdschrift, tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, World Expo '92, Sevilla (Spanje), 20-04-1992 / 11-05-1992 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 en 29 - zie afbeelding 46
	<u>Afbeelding 48 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto (scan) tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Tapei Fine Arts Museum, Taipei (Taiwan), 14-08-1993 / 17-10-1993, Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 en 29 - groene neonverlichting aan de achterzijde van de videosculptuur
	<u>Afbeelding 49 (foto: René Coelho)</u> Kleurenfoto (scan) tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Tapei Fine Arts Museum, Taipei (Taiwan), 14-08-1993 / 17-10-1993, Opmerkingen: - zie ook afbeelding 6, 14, 15 en 29 - groene neonverlichting aan de achterzijde van de videosculptuur

	<u>Afbeelding 50 (foto: onbekend)</u> Kleurenpositief (digitale foto) Opmerkingen: - videosculptuur is liggend gefotografeerd - geen steunconstructie zichtbaar - geen bedrading of apparatuur zichtbaar - afbeelding ook gebruikt als illustratie bij verschillende artikelen naar aanleiding van reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 - kleurennegatief is beschadigd
	<u>Afbeelding 51 (foto: onbekend)</u> Kleurenpolaroid (digitale foto) Opmerkingen: - mogelijk een testpolaroid voor het maken van de catalogusfoto - middenstuk in kruisvorm lijkt niet te zijn afgedekt
	<u>Afbeelding 52 (foto: Willem Velthoven)</u> Kleurenafbeelding (digitale foto) uit tentoonstellingscatalogus <i>Imago fin de siècle in Dutch contemporary art</i> (speciale uitgave van <i>Mediamatics</i>, vol. 5, nr. 1 en 2, zomer 1990) Opmerkingen: - zie ook afbeelding 48 - bewerkte afbeelding - middenstuk in kruisvorm niet afgedekt

	<u>Afbeelding 53</u> (foto: Evelyne Snijders) Opname tijdens herinstallatie <i>Imago Revisited</i>-project, NIMk, 17-11-2009 Opmerkingen: - monitoren zijn gehuurd: Ruad Audiovisual Solutions BV (Amsterdam) en BeamSystems (Amsterdam) - synchroniteit van het beeldmateriaal is voor de herinstallatie verbeterd, maar beelden lopen niet volledig synchroon - afspeelapparatuur en boxen niet zichtbaar
	<u>Afbeelding 54</u> (foto: Evelyne Snijders) Opname tijdens herinstallatie <i>Imago Revisited</i>-project, NIMk, 22-11-2009 Opmerkingen: - uitval van één van de monitoren tijdens tentoonstelling (verholpen door opnieuw inschakelen van de monitor) - monitoren zijn gehuurd: Ruad Audiovisual Solutions BV (Amsterdam) en BeamSystems (Amsterdam) - synchroniteit van het beeldmateriaal is voor de herinstallatie verbeterd, maar beelden lopen niet volledig synchroon - bedrading, afspeelapparatuur en boxen niet zichtbaar

Bijlage 2

Video stills *Mill x Molen* (1982/1990), Bert Schutter⁴⁵

	<u>Videostill 1</u> (opname: onbekend, foto: Evelyne Snijders) Video-opname tijdens tentoonstelling <i>Bert Schutter, Molen, Een video installatie</i>, De Vleeshal, Middelburg, 12-08-1982 / 18-08-1983 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 3 en 4 - beelden op de monitor lopen niet synchroon
	<u>Videostill 2</u> (opname: onbekend, foto: Evelyne Snijders) Video-opname tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Hara Museum ARC, Gunma (Japan), 16-04-1991 / 07-05-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 28 t/m 31 - beelden op de monitor lopen niet synchroon⁴⁶
	<u>Videostill 3</u> (opname: onbekend, foto: Evelyne Snijders) Video-opname tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Mucsarnok Kunsthalle, Budapest (Hongarije), 12-08-1991 / 08-09-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 33 t/m 35 - beelden op de monitoren lopen niet synchroon

⁴⁵ Videofragmenten afkomstig uit de digitale catalogus van het Nederlands Instituut voor Media Kunst (NIMk)

⁴⁶ verspringing van het beeld wordt gecorrigeerd wanneer loop laserdisc opnieuw begint te lopen (geldt voor alle onregelmatigheden in de beelden van *Mill x Molen* tijdens *Imago*-tour)

 Palau de la Virreina Barcelona, 1991	<u>Videostill 4</u> (opname: onbekend, foto: Evelyne Snijders) Video-opname tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Palau de la Vireinna, Barcelona (Spanje), 09-10-1991 / 15-11-1991 Opmerkingen: - zie ook afbeelding 36 t/m 45 - beelden op de monitoren lopen niet synchroon
 Taipei Fine Arts Museum Taipei, 1993	<u>Videostill 5</u> (opname: onbekend, foto: Evelyne Snijders) Video-opname tijdens reizende <i>Imago</i> tentoonstelling, Tapei Fine Arts Museum, Taipei (Taiwan), 14-08-1993 / 17-10-1993 Opmerkingen: - opstelling is groen verlicht van de achterzijde - bedrading en apparatuur niet zichtbaar
	<u>Videostill 6</u> (opname: Evelyne Snijders, foto: Evelyne Snijders) Video-opname tijdens herinstallatie <i>Imago Revisited</i>-project, NIMk, 17-11-2009 Opmerkingen: - monitoren zijn gehuurd: Ruad Audiovisual Solutions BV (Amsterdam) en BeamSystems (Amsterdam) - synchroniteit van het beeldmateriaal is voor de herinstallatie verbeterd, maar beelden lopen niet volledig synchroon - bedrading en afspelerapparatuur en boxen niet zichtbaar

Bijlage 3

Mediadragers *Mill x Molen* (1982/1990), Bert Schutter

	<u>Afbeelding 1</u> (foto: Evelyne Snijders) Drie Sony KCA 60 U-matic (PAL) videocassettes, collectie NIMk, registratienummers: 190, 191, 192 Zie afbeelding 2 t/m 7
	<u>Afbeelding 2</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 1 - registratienummer 190 - matertape - Sony KCA 60 (60 minuten) - kleur - met geluid - PAL
	<u>Afbeelding 3</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 1 - registratienummer 190 - matertape - Sony KCA 60 (60 minuten) - kleur - met geluid - PAL
	<u>Afbeelding 4</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 2 - registratienummer 191 - matertape - Sony KCA 60 (60 minuten) - kleur - zonder geluid - PAL

	<u>Afbeelding 5</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 2 - registratienummer 191 - matertape - Sony KCA 60 (60 minuten) - kleur - zonder geluid - PAL
	<u>Afbeelding 6</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 3 - registratienummer 192 - matertape - Sony KCA 60 (60 minuten) - kleur - zonder geluid - PAL
	<u>Afbeelding 7</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 3 - registratienummer 192 - matertape - Sony KCA 60 (60 minuten) - kleur - zonder geluid - PAL
	<u>Afbeelding 8</u> (opname: onbekend, foto: Evelyne Snijders) Drie U-matic videocassettes (PAL), collectie Frans Hals Museum/De Hallen (Haarlem), inventarisnummer: 13446 A-C. Zie afbeelding 9 t/m 11

		<u>Afbeelding 9</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel A ('part 2', midden) - inventarisnummer 13446 A (Frans Hals) - kopie van matertape - 60 minuten - kleur - zonder geluid - PAL
		<u>Afbeelding 10</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel B ('part 2', midden) - inventarisnummer 13446 A (Frans Hals) - kopie van matertape - 60 minuten - kleur - zonder geluid - PAL
		<u>Afbeelding 11</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel C ('part 1', as) - inventarisnummer 13446 A (Frans Hals) - kopie van matertape - 60 minuten - kleur - zonder geluid - PAL
	<u>Afbeelding 12</u> (foto: Evelyne Snijders) Drie Scotch 3M MBU 30 U-matic (PAL) videocassettes, collectie ICN, inventarisnummer: K 90041-D-1-3 Zie afbeelding 13 t/m 18	

	<u>Afbeelding 13</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 1 - inventarisnummer K 90041-D-1 (ICN) - kopie van matertape - Scotch 3M MBU 30 - 30 minuten - kleur - zonder geluid - PAL
	<u>Afbeelding 14</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 1 - inventarisnummer K 90041-D-1 (ICN) - kopie van matertape - Scotch 3M MBU 30 - 30 minuten - kleur - zonder geluid - PAL
	<u>Afbeelding 15</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 2 - inventarisnummer K 90041-D-2 (ICN) - kopie van matertape - Scotch 3M MBU 30 - 30 minuten - kleur - zonder geluid - PAL
	<u>Afbeelding 16</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 2 - inventarisnummer K 90041-D-2 (ICN) - kopie van matertape - Scotch 3M MBU 30 - 30 minuten - kleur - zonder geluid - PAL

	<u>Afbeelding 17</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 3 - inventarisnummer K 90041-D-3 (ICN) - kopie van matertape - Scotch 3M MBU 30 - 30 minuten - kleur - met geluid (stereo) - PAL
	<u>Afbeelding 18</u> (foto: Evelyne Snijders) - cassette deel 3 - inventarisnummer K 90041-D-3 (ICN) - kopie van matertape - Scotch 3M MBU 30 - 30 minuten - kleur - met geluid (stereo) - PAL
	<u>Afbeelding</u> (foto: Evelyne Snijders) 1 inch open-reel tape Beeldmateriaal als bron voor de masterlaserdisc
	<u>Afbeelding</u> (foto: Evelyne Snijders) 1 inch open-reel tape Beeldmateriaal als bron voor de masterlaserdisc
	<u>Afbeelding</u> (foto: Evelyne Snijders) 1 inch open-reel tape Beeldmateriaal als bron voor de masterlaserdisc

		<u>Afbeelding</u> (foto: Evelyne Snijders) Hoes van laserdisc nummer 5 (CAV) de laserdiscs zijn gemaakt voor de reizende <i>Imago</i>-tentoonstelling. Van disc nr.5 zijn vier exemplaren gemaakt.
		<u>Afbeelding</u> (foto: Evelyne Snijders) Laserdisc IMAGO 5 (CAV): - <i>Revolution (3x)</i> - <i>Palinuro – vuurtoren</i> - <i>Mill x Molen vol. 1</i> - <i>Mill x Molen vol.2</i> - <i>Mill x Molen vol.3</i>
		<u>Afbeelding</u> (foto: Evelyne Snijders) Laserdisc IMAGO 5 (CAV): - <i>Revolution (3x)</i> - <i>Palinuro – vuurtoren</i> - <i>Mill x Molen vol. 1</i> - <i>Mill x Molen vol.2</i> - <i>Mill x Molen vol.3</i>